

Дзітмары і Мастацтва

Год выдання 37-ы
№ 32 (2289)
19 красавіка 1968 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

22 КРАСАВІКА—98 ГАДОЎ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
УЛАДЗІМІРА ІЛЬЧА ЛЕНІНА

ЗАКЛІКІ ЦК КПСС ДА 1 МАЯ 1968 ГОДА

(3 Заклікаў ЦК КПСС да 1 Мая 1968 года.)

УЛАДЗІМІР ІЛЬЧ ЛЕНІН...
ПРОЙДУЦЬ ГАДЫ І ДЗЕСЯЦІГОДЗІ, ЗМЯНІЦА ПАНАЛЕНІІ, А ІМЯ ГЭТАЕ БУДЗЕ
ВЕЧНА СВЯЦІЦЬ НАД СВЕТАМІ СПРАВЫ
ЯГО ПЕРАЖЫВУЦЬ ЯКІ.
ЛЕНІН — ГЭТА ПАЧАТАК ЯСНЫ ЧАЛА-
ВЕЦТВА, АВЯБЧЭНАЯ ВЕКАЛОМНЫМ НА-
СТРЭМЛЕННЯМ. ЛЕНІН — НАДЗЕЙНАЯ ЗАРКА
НАШЫХ ПЕРАМОГ І НАШЫХ ВЕЛІКІХ
ЗДЫЯСНЕННЯЎ. ЛЕНІН — НАШ СЦЯГ
І НАТХНЕННЕ.
ІМЯ ЛЕНІНА АКРУЖАНА УСЕАГУЛЬНАЯ,
УСЕНАРОДНАЯ ЛЮБОЎ. ВОЛІК ЯГО —
ВЕЧНА ЖЫВЫ, БЕССМРТОТНЫ — БІСКОК.
ЦА БЛІЗКІ І ДАРАТ КОЖНАМУ САВЕЦКАМУ
МУ ЧАЛАВЕКУ ІЛЬЧУ—НАШЫ СПРАВЫ,
СЭРЦЫ І ПЕСНІ.
ЛЕНІН — ПРАБДЫР ТАВАРЫШ, ЧАЛА-
ВЕК—НЕВЫЧЭРПНАЯ КРЫНІЦА ТВОРЧАГА
НАТХНЕННЯ, ШМАТРАНАСЦЬ ЯГО ВОЛІКА
І ВЕЛІЧ ЯГО СПРАЎ НАТХНЯІ, НАТХНІ-
ЦА І БУДУЦІ НАТХНЯІ МАЙСТРОЎ СЛО-

ВА, РАЗЦА І ПЭНДЗЛЯ, КОЛКІ ПАНАЛЕН-
НІА МАСТАКОЎ, ПАЗТАЎ, СКУЛЬПТАРАЎ
ПРЫПАДАЛІ ДА ГЭТАЯ ЖЫВАТВОРНАЯ
КРЫНІЦА МУДРАСЦІ, СВЯТЛА І ЧЫСЦЫ.
ЯМУ, РОДНАМУ ІЛЬЧУ, ПРЫСВЯЧАЛІ ЯНЫ
СВАЕ ЛЕШЦЫЯ ПАЛОТНЫ, КНІГІ, ПЕСНІ.
ЗНАЧНЫ УКЛАД У МАСТАЦКУЮ ЛЕНІНІ-
НУ УНЕСЛІ БЕЛАРУСІЯ, МАСТАКІ, ПАЗТЫ
І СКУЛЬПТАРЫ. ДЛЯ МНОГІХ З ІХ ЗВАРОТ
ДА ВОЛІКА ПРАБДЫРА СТАЎ ДЗІКАЯЯ
ДЗІКАЯЯ І МАСТАЦКАЯ, СТАЛАСЦІ, ЛЕНІН-
СКАЯ ТЭМА ДЛЯ ДЗЯЧОУ ЛІТАРАТУРЫ І
МАСТАЦТВА ЗАСТАЕЦА ТОІ ЗАПАВЕТНАЯ
ТЭМА, ДА ЯКОЯ ЯНЫ РЫХТУЮЦА УСЕ
ЖЫЦЦЕ.
Напярэдадні 98-і гадавіны з дня нара-
джэння Уладзіміра Ільча нашы фотакра-
пандэнт рабываў у Майстэрні народнага
мастана Беларусі З. Азгура. Ён зноў ра-
бочы макет помніка правядару, інд яким ця-
пер працуе старэйшы скульптар-рэспублікі.

1. Няхай жыве 1 Мая — Дзень міжнароднай салідарнасці працоўных у барацьбе супраць імперыялізму, за мір, дэмакратыю і сацыялізм!
2. Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!
3. Няхай жыве марксізм-ленінізм — вечна жывое рэвалюцыйнае вучэнне, пуцяводная зорка працоўных усіх краін у барацьбе за перамогу сацыялізма і камунізма!
4. Слава вялікаму савецкаму народу — доблеснаму будаўніку камунізма, мужнаму змагару за свабоду, мір і шчасце працоўных!
5. Няхай жыве гераічны рабочы клас Краіны Саветаў — перадавая і вядучая стваральная сіла ў барацьбе за пабудову камунізма ў СССР!
6. Няхай жыве гераічнае калгаснае сялянства — актыўны будаўнік камунізма!
7. Няхай мацнее і квітнее саюз рабочага класа і калгаснага сялянства — непарушная аснова Савецкай сацыялістычнай дзяржавы!
8. Няхай жыве слаўная савецкая інтэлігенцыя — актыўны ўдзельнік будаўніцтва камуністычнага грамадства ў нашай краіне!
9. Няхай вечна жыве і квітнее брацкая дружба і непарушнае адзінства народаў СССР!
10. Працоўныя Савецкага Саюза! Цясней згуртавайцеся пад лідэрствам сцягам Камуністычнай партыі!
Няхай жыве вялікая і непарушная згуртаванасць партыі і народа!
11. Няхай жыве ленинская Камуністычная партыя Савецкага Саюза — натхняльнік і арганізатар будаўніцтва камунізма ў нашай краіне!
12. Няхай жывуць Саветы дэпутатаў працоўных — справядлы народныя органы ўлады!
Няхай развіваецца і мацнее савецкая сацыялістычная дэмакратыя, расце актыўнасць працоўных у кіраванні справамі краіны!
13. Няхай жывуць савецкія прафсаюзы — школа кіравання і гаспадарання, школа камунізма!
14. Няхай жывуць савецкія жанчыны — актыўныя будаўнікі камуністычнага грамадства!
15. Няхай жыве Ленинскі камсамол — верны памочнік і рэзерв Камуністычнай партыі, перадавы атрад маладых будаўнікоў камунізма!
16. Савецкія воіны! Настойліва дабывайцеся новых перамог у баявой і палітычнай падрыхтоўцы, будзьце заўсёды гатовыя сакарыць любога агрэсара!
Няхай жывуць авецкія славы перамог доблесныя Савецкія Узброеныя Сілы!
17. Народы Савецкага Саюза! Усе сілы на паспяховае выкананне планаў камуністычнага будаўніцтва, вызначаных Праграмай партыі і XXIII з'ездам КПСС!
18. Працоўныя Савецкага Саюза! Вышэй сцяг сацыялістычнага саборніцтва за дзятрміновае завяршэнне пяцігадовага плана! Дастойна сустрэце 100-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Ільча Леніна!
19. Слава ўдарнікам і калектывам камуністычнай партыі! Слава перадавікам і навагарамам вытворчасці!
20. Працоўныя Савецкага Саюза! Змагайцеся за няўхільны рост народнай гаспадаркі — асновы далейшага ўздыму матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця народа!
21. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхні-

- кі! Усімі сіламі павышайце эфектыўнасць грамадскай вытворчасці! Змагайцеся за лепшае выкарыстанне сродкаў, вытворчых фондаў, сыравіны і матэрыялаў, хутчэй асвойвайце новыя магутнасці!
22. Працоўныя Савецкага Саюза! Няўхільна павышайце прадукцыйнасць працы — самае важнае, самае галоўнае для перамогі камунізма!
23. Работнікі народнай гаспадаркі! Настойліва павышайце тэхнічны ўзровень вытворчасці! Актыўна ўключайце комплексную механізацыю і аўтаматызацыю! Усімі сіламі палепшайце якасць прадукцыі, дабывайцеся зніжэння яе сабекошту!
24. Працоўныя Савецкага Саюза! Змагайцеся за камуністычныя адносіны да працы і грамадскай уласнасці! Усімі сіламі ўмацоўвайце сацыялістычную дысцыпліну і арганізаванасць!
25. Калгаснікі, работнікі саўгасаў, спецыялісты сельскай гаспадаркі! Дабывайцеся высокіх тэмпаў развіцця і павышэння рэнтабельнасці ўсіх галін калгаснай і саўгаснай вытворчасці!
26. Працаўнікі сельскай гаспадаркі! Шырэй разгортвайце сацыялістычнае саборніцтва за ўзорнае і якаснае завяршэнне вясняной сяўбы, за павелічэнне вытворчасці ўсіх прадуктаў земляробства і жывёлагадоўлі!
27. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі, працаўнікі сельскай гаспадаркі! Шырэй укараняйце ў народную гаспадарку навуковую арганізацыю працы, навейшыя дасягненні навукі, тэхнікі і перадавы вопыт!
28. Савецкія вучоныя, канструктары, інжынеры і тэхнікі! Больш актыўна змагайцеся за паскарэнне навукова-тэхнічнага прагрэсу нашай Радзімы, за далейшы росквіт навукі і тэхнікі!
29. Работнікі гандлю і бытавога абслугоўвання! Усімі сіламі павышайце культуру абслугоўвання насельніцтва, паўней і лепш за-давальнайце запатрабаванні савецкіх людзей!
30. Дзятчы літаратуры і мастацтва! Высока кісьце сцяг партыінасці, народнасці, ідэінасці савецкага мастацтва, удасканалвайце сваё мастацкае майстэрства, аддавайце ўсе сілы і здольнасці палітычнаму, маральнаму, эстэтычнаму выхаванню будаўнікоў камунізма!
31. Работнікі асветы, культуры і аховы здароўя! Удасканальвайце народную адукацыю, медыцынскае і культурнае абслугоўванне насельніцтва! Больш актыўна ўдзельнічайце ў камуністычным выхаванні працоўных!
32. Камуністы! Будзьце ў авангардзе барацьбы за дзятрміновае выкананне пяцігадовага плана, палымянымі арганізатарамі і выхавальцамі мас, змагаюся за ўсё новае і перадавое!
33. Юнакі і дзятчаты! Настойліва авалодвайце марксісцка-ленинскую тэорыю, вышынны сучаснай навуцы і тэхнікі! Будзьце актыўнымі будаўніцамі камуністычнага грамадства! Працягвайце рэвалюцыйныя традыцыі Вялікага Кастрычніка!
34. Пяняеры і школьнікі! Горача любіце Савецкую Радзіму, добра вучыцеся, паводжайце працу! Рыхтуйцеся стаць актыўнымі змагарамі за справу Леніна, за камунізм!
35. Палкае брацкае прывітанне камуністычным і рабочым партыям — баявому авангарду рабочага класа і ўсіх працоўных, стойкім змагарам супраць імперыялізму, за ўсталяванне на зямлі светлай мары чалавецтва — камунізма!

36. Няхай мацнее адзінства і згуртаванасць міжнароднага камуністычнага руху на аснове марксізма-ленінізма і пралетарскага інтэрнацыяналізму!
37. Няхай жыве адзінства і згуртаванасць усіх антыімперыялістычных сіл у барацьбе супраць імперыялістычнай палітыкі агрэсіі, насілля і вайны!
38. Брацкае прывітанне народам сацыялістычных краін, якія будуць сацыялізм!
39. Няхай жыве сусветная сацыялістычная сістэма — трыумф вялікай справы Кастрычніка, гістарычная заваёва міжнароднага рабочага класа!
Няхай мацнее брацкая дружба і адзінства краін сацыялізма!
40. Брацкае прывітанне рабочаму класу капіталістычных краін — стойкаму барацьбіту супраць манопалістычнага капіталу, за палітычныя і сацыяльна-эканамічныя правы працоўных, за трыумф сацыялістычных ідэалаў!
41. Няхай жыве і ўмацоўваецца саюз сіл сацыялізма і нацыянальна-вызваленчага руху — злогю поспеху ў барацьбе народаў супраць імперыялізму, за нацыянальную незалежнасць, свабоду, дэмакратыю і сацыялізм!
42. Палкае прывітанне народам маладых нацыянальных дзяржаў, якія змагаюцца супраць імперыялізму, за ўмацаванне незалежнасці, за прагрэсіўны шлях сацыяльнага развіцця!
43. Палкае прывітанне народам каланіяльных і залежных краін, якія вядуць гераічную барацьбу супраць імперыялізму і расізму, за сваю свабоду і нацыянальную незалежнасць!
44. Брацкае прывітанне мужнаму в'етнамскаму народу, які вядзе гераічную барацьбу супраць агрэсіі амерыканскага імперыялізму, за свабоду і незалежнасць сваёй Радзімы!
45. Народы свету! Рашуча патрабуйце ад ЗША неадкладнага спынення разбойніцкай агрэсіўнай вайны супраць свабодалюбівага в'етнамскага народа!
Вон амерыканскі імперыялістаў з В'етнама! В'етнам — в'етнамцам!
46. Народы свету! Змагайцеся супраць адраджэння рэваншызму і неафашызму ў ФРГ, якія ясыць пагрозу міру і бяспецы народаў, супраць допуску заходнегерманскіх мілітарыстаў да ядзернай зброі!
47. Няхай мацнее і развіваецца салідарнасць савецкага народа з народам арабскіх краін, якія змагаюцца супраць земахаў імперыялізму, за вывад войск ізраільскіх агрэсараў з акупіраваных арабскіх тэрыторый!
48. Палкае прывітанне пакутуючым у турмах і фашысцкіх засценках мужным барацьбітам супраць капіталістычнага і каланіяльнага прыгнёту, за свабоду і сацыяльны прагрэс!
49. Няхай жыве ленинская знешняя палітыка Савецкага Саюза — палітыка міру і дружбы народаў, згуртавання ўсіх антыімперыялістычных міралюбівых сіл у барацьбе супраць рэакцыі і вайны!
50. Няхай жыве Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — цвярдзіны дружбы і шчасця народаў нашай краіны, надзейная апора міру і прагрэсу!
51. Пад сцягам марксізма-ленінізма, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі — наперад да новых перамог у барацьбе за трыумф камунізма ў нашай краіне!
52. Няхай жыве камунізм — светлая будучыня чалавецтва!

НОВАЯ ПЕСНЯ

«Дума аб Леніне» — гэту песню на тэст Г. Рагістана напісаў і рэжысёр мастацкай самадзейнасці Віцебскай панчошна-трыкатаннай фабрыкі «ІІМ» самадзейны кампазітар Віктар Гарбатыўскі. Яе ўключылі ў рэпертуар многіх харавых калектываў вобласці.

ДА КОЖНАГА ЧЫТАЧА

«Праплагадзем ленинскую спадчыну» — так называецца зборнік, выдадзены Дзяржаўнай бібліятэкай БССР імя Леніна. У ім аб'ядлены вопыт работы бібліятэк Беларусі па прапагандзе твораў У. І. Леніна і літаратуры аб ім. Супрацоўнікі Мінскай і Віцебскай абласных бібліятэк Т. Савдар і Д. Ватуга расказваюць, як прапагандуюцца творы Ільча ў дзяржаўнай раённай і Аршанскай цэнтральнай гарадской бібліятэках.

ДА ВОБРАЗА ВЯЛІКАГА ПРАБДЫРА

З'явіліся ў нашым жыцці і іншыя самадзейныя кампазітары Віцебшчыны. Кіраўнік мастацкай самадзейнасці тэхналагічнага інстытута Марат Зелінін напісаў «Песню аб Леніне» на тэст Н. Яголова, а выкладчык з Полацка Міналай Пітэрна — песню «Славім Ільча».

На Віцебшчыне створана ўжо каля 20 песняў аб У. І. Леніне.

За апошні час ўзрос попыт на творы прабдыра, многа цінных мерапрыемстваў праводзяць бібліятэкары, каб ленинская кніга дайшла да кожнага. Аб гэтым расказваюць у сваіх артыкулах «Маладзё чытае Леніна» і «Месячнік ленинскіх кніг» работнікі Бабуўскай гарадской і Магілёўскай абласной бібліятэк. Брашура знаёміць таксама з вопытам работы Навабеліцкай гарадской бібліятэкі і бібліятэк Гродзенскай вобласці.

ШАСЦІДЗЕСЯТЫ СПЕКТАКЛЬ «СЯМ'І»

Кіраўніцтвам выкладчыка дацэнта А. Бутанова пачалі рыхтаваць сцэны з спеціалі «Сям'і» і. Палова. Наб лепшы ўважэ жэныцы вялікай, дружнай і працавітай сям'і Ульянавых, студэнткі разам з выкладчыкам у дні змовы кніжку паехалі на радзіму У. І. Леніна. Яны пабывалі ў мемарыяльным музеі, наведлі ленинскія мясціны горада, Хвалюрыям, незабытым было гэтае падарожжа. Яно дапамагло будучым актывістам, якіх у тым, лепш зразумець зодум драматурга, паставілі агульныя спекталі. Ужо ў ірасавіку студэнткі паказалі фрагменты з «Сям'і», а неўзабаве адбылася прэм'ера.

«Сям'і» некалькі разоў паказвалі ў інстытуце. Пасля ўдзельнікі спекталі паехалі на гастролі ў Сявэралоўскі Чалавічынскі, з работай студэнткі пазнаёміліся таксама прафесары Полацка, Пастаў, Віцебска. Заўтра студэнткі-выпускнікі паказваюць свой дыпломны спекталі ў Лагойску — шасцідзяткі спекталі «Сям'і». Роль Валодзі Ульянава выконвае Юрый Шучыні, Марыні Аляксандраўны — Галіна Балчэўская, Аляксандра Ільча — Аляксандр Дзілісаў.

У СЕЛЬСКАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ

100-годдзе з дня нараджэння У. І. Леніна шырока адзначаецца ў Дзяржаўнай сельскай бібліятэцы Нараўлянскага раёна. Загадчык бібліятэкі Марыя Шораў разам з актывістамі аформіла стэнд «Сявэрый марксізма-ленінізма» «Прапагандыст» — да ленинскіх дзён, «Вялікі прабдыр пра-

МАГІЛЁЎ, ПЕРШАМАЙСКАЯ, 12

Кожны дзень суды прыходзіць людзі. Тут пабывалі госці з Узбекістана, Далёкага Усходу, Камчаткі, усхваляваныя словы ўдзячнасці пакінулі і кінзе волюнка турмы з Чэхаславакіі і Польшчы. Сем гадоў назаў у горадзе на грамадскіх асновах быў створаны Ленинскі музей. З той лары яго наведвала больш за 80 тысяч чалавек. Вы бачыце на здымку аднаго са стваральнікаў музея Уладзіміра Іванавіча Багайчына (першы злева) з энтузіястамі навучнай прафесійнайна-тэхнічнага вучылішча (Фота Я. Ворчына). Рэпартаж «Тут мацней оцеча сэрца», прысвечаны Магілёўскаму музею Леніна, чытайце на другой старонцы.

Я. РОМБАК.

Разнаменне п'янерскай арэарумы Ільчускай спэцыяльнай школы Рагачоўскага раёна Іван Шамкінін, Павел Каваляў і Мікола Ткачоў прыняты ў гармавыя п'янеры. Маючышы школу, пісьменнікі расказалі дзецям аб дасягненнях беларускай літаратуры, а юныя п'янеры паказалі гэтым свае альбомы, прысвечаныя Ільчу.

Тэатрычная ПАВЕРКА

Аляксей ПЫСІН

Б'е паводкай бяскрыла Пціч
Ці свавольнае мора гусцадзе!
Ты над выспамі стань і пакліч:
Хто на свеце жыць, на тым
бэразе!
Мо зямелі, забылі сябры,
Не ўстрыжыць адчайнікі
«СОС»амі.
Над патапам сырца бары,
Пераправы старча — ў небе
соснамі.

Ні далёкай, ні блізкай Душы:
Так бывала з табой, гэта зведана!
Покуль адрапа, покуль ветрана,
Несабраныя трэскі сушы...

Не, не тое, напэўна, вяду,
Сам дзюбіцца з уласнай
навінасіці:
Тут вясна распусціла вяду,
Усё былое з-пад ног хоча вынесці.

Дымацца воблакі над поўднем,
Ды ў небе мала назімаць.
Дэвай руку, дзюбіцца,—пойдем
На першы кіламетр вясны.

З кустоў і птушак лес пачуся,
Пад дрэвамі, дзе чую гусця,
Снег даўні, што асеў па часе,
Веда і над капытам глець.

Лісткаў лагодных лавантанне,
Наўцяма лісточкам: лес ці сад!
У іх саргатае дыханне,
Нібы ў цялят і лісянат.

УНУКАМ ІЛЬЧА

Адмінуў,
Адчынаў
Добрыя дзверы ў святло,
У вялікую радасць нам
Леніна...
Ленін—долі каваль,
Ленін—шычына навалі,
Ленін—наша сіла і слава!

У зборнік уключаны таксама
творы беларускіх дзіцячых пісь-
меннікаў А. Якімовіча, П. Тка-
чова, В. Хомчанкі, Я. Бяган-
скай, В. Віткі, Э. Агнявічэ, М.
Гамолкі. Скаладальнікі
К. Кобызева і М. Шарбун
знайшлі лінгвістычныя старонкі ў
нашых празаіках Р. Сабаленкі
і І. Гурскана.

Усё гэта разам гучыць як ад-
но натхнёнае слова пра Ільча—
слова любі і навагі, слова вя-
лікай удзячнасці нашага наро-
да.

Зразумела, што неаднойчы
гэтае слова ў кнізе звярнута
наперад да дзяцей, да уну-
каў Ільча.

Няхай жа будзе чыстым
Тваё дачы, сумленне,
Расці, вучыцца з таго,
Як рос, вучыўся Ленін.

звяртаецца да малых чытачоў
А. Вядола. Гэта ж самае уласна-
е слова, гаворачы маленькім
чытачам і іншым пісьменнікам,
калі расказваюць пра рысы ле-
нінскага характару — яго чу-
ласць, увагу да сяброў і па-
печнікаў, працавітасць, імкнен-
не да паступальнай маты.

Мабыць, асабліва цікавыя
для дзяцей будучы тры старонкі
зборніка, што паказваюць
узаемаадносіны Леніна з дзець-
мі, адносіны саміх дзяцей да
Леніна. У апазданні Я. Бя-
ганскай «Пісьмо Леніну» рас-
казваецца, як дзіўчынка пша
Ільчу пра сваё запавятанне, пра
тэатр, лямпацы на лонку і пазі-
раючы на далёкія асмы зоркі,
Ліна часта звярталася ў дум-
ках да Ільча, вясла з ім доўга
задумывалася размовамі. Ліна
напісала на канверце свайго
пісьма: «Леніну, Ільчу». Ся-
няшнія дзеці, пазна, таксама
пісалі б Ільчу, але пісалі б
вядома, пра Ільча — пра кло-
паты ўжо зусім іншыя, ці са-
малі вага дзяцінства, па зусім
прычынах звяртаючыся ў дум-
ках да Ільча.

Зборнік «Наш дарогі Ільчу»
маеце любіць дзяцей да вялікага
Леніна, торчыць новыя сяжыні-
кі ад дзіцячых сэрцаў да наша-
га дарогата Ільча.

Трэба думаць, што настаўні-
кам, выхавальцам матэрыял
зборніка даможа ў час права-
дзяння рашчінняў, вечаў,
п'янерскіх збороў.

В. БАРЭЙКА.

Ж

ЫЎ АНТОН ЯСЕНЬ са сваёй маці ў кан-
цы сьня Царкавішча, нават крхну на
водшэ. Сасновы п'яністэ паставіў яшчэ
ягоны бацька Пцілі ў першыя гады
рэвалюцыі з панскага лесу. І таму, што
ад яковак хат адлучыў Антонову салі-
бу невялікі паб, працаві гэта куток, «Зацішак».
А ўсталявацца там кажа можа, вяду і таму,
што дзім быў Пцілі—Антонаў бацька, які памер
неўзабаве пасля пабудовы, так і не пакінуўшы
ўмак, у новай хаце. Ніхто ніколі не чуў ад яго ні
ляжкі, ні крхну. Ды, каб ён і зацяпваў калі,
таксама б не заўважалі. І адшоў Пцілі непры-
кметна, і людзі хутка звыкліся з тым, што не ві-
даць яго ўжо ніколі. Тым больш, што і сын Пцілі-
пав Антоноў, вылучаўся раманасцю, быў ва
ўсім падобны на бацьку. Як быццам на дзв'яці ці
ў агародзе корпаўся той самы, што і раней, толькі
кі малалейшы. А на працы з Ясенею мала хто
сустракаўся. Працаваў стары Пцілі на чымсьці
вартуніком у калгасе. Памёр—заступіў на яго месца
сын. Не парушыла пішні і гаспадары хаты—
Антоніна маці Альжбета. Яна сарамліва зматку,
можа таму, што накульгвала зроду, заўсёды імк-
нулася быць у асобку ад людзей.

Калі Антон, пасля смерці бацькі, прышоў яму
на змену і ўскінуў страву па плечы, выхо-
дзіў на варту, некаторыя, пабачыўшы яго зды-
лэку, жартавалі:

— Ба тым, Зацішак пайшоў... Можам спаць
спакойна!

А яно так і было. Шкі, ціхі Антон, а ўсё ба-
чыў. Маўклівым, маўклівым, але не праспіваў, а заў-
сёды там дзе-траба са стравы пахаджае. Ні-
жэга прыкмета здарэння пры ім не аб'явілася,
Малодшы Ясень ведаў і сам, што з яго маўклі-
васці і сарамлівага быцця кляўся людзі, з якіх
жартавалі дзяткі.

— Зацішак... Зацішак... І спіць і хо-
дзіць!—неслася часамі яму ўслед. І ён нават ба-
яўся падсці да іх. Калі заклікалі яго ў кара-
год, дзе было шмат і хлопцаў, дык і то далучыў-
ся не адважваўся.

— Няхай сабе Зацішак, няхай сабе «спіць і
ходзіць», — пакутваў ён, але з нічы ў нон ту-
шаў на-ранейшаму адзіноцка ляміж калгасных
свіраў, абораў і адры. Ён вельмі падмохліў
для сваёй працы, якой таксама неабходна была
цішыня. Невялічкага росту, з круглым закру-
тым тварам і спакойнымі шэрымі вачкамі, заўсё-
ды апранены ў шэрую сукенку, як бы і сам не вы-
лучаўся ў змрок ад пасіветых па часе сцен кал-
гаснае забудовы.

Мала хто цікавіўся Антоном Ясенею, бо рэдка
з ім і сустракаўся. Уночы ён ходзіў, паўдзя
спіць, а потым корпаўся ў сьце ў салку ці ў ага-
родзе. Ды і сам Антон не вельмі імкнуўся на людзі.

А ўсё ж, не-не, ды адна кранула ягонае сэрца.
Гэта была даярка—маленькая Дарота. Так вы-
пала, што кожнаму раёнаму яна першыю спына-
ла на працу і апрацавала, калі Антон, пасля та-
ка, вярнуўся спэжыка ад калгаснае фермы да-
хаты, сустракаў яе. Невялічка, чарнява, вяр-
тыва Дарота ніколі не мінала Антона, каб не
нажартаваць. Парываўшыся з ім, аб'явілася
Ускрысе нешта палюбнае: «Ах, ты маё золата!
Ах, ты мой Зацішак!... Калі ж ты да мяне ў
сваты прыйдзеш?» А яшчэ былае з надлёту і аб-
дыме хлапца.

Антон збытэжыцца, ажно аслупнее, ледзь на
нагах устоіць, зачырване, а Дарота прыме ад
яго, і шчы доўга чутно чаладому вартуніку, як
яна хіхікае за яго спіноў.

Спачатку гэта не падабалася Антоноу. Каб не
сустракацца, ён некалькі разоў вярочаўся з варты
другою, даўжэйшаму дарогата, а пасля звыкся. І
калі не бачыў Дароты, нават сумваў. У яго па-
калі рошча такіх-сякіх і планы ў дачыненні да
малае дзяркі-рагатушкі. Справа ў тым, што ў
Дароты, як і Антоноў, была некая чыста адзіно-
ка. Жыла яна з малюк дзяткамі Верачкай,
Пахлава нека па вярбоўку на лесараспаўці ў
Карлію адна, а вярнулася ўвож з дзіцям. Так і
жыла з дзяткамі ў старой бачкавай хаце. Апра-
чка стрычане сястры Ульяны нікога ў Дароты з
родных не было. Ніхто ў яе і не пытаў, як яна
прыбыла Верачку, а сама Дарота, хоць і рага-
тушка, пра гэта маўчала.

— А чаму б яно... каб і не так,—думалася ча-
сам Антоноу. І ён бачыў Дароту на сваім даро-
гу. І на сэрцы рабілася трыножа гарача, калі
ўбачыў, як сміхна яна ў яго пад акном. Ды і
Верачка не лішыла... Але дала мараў Антоноў не
шоў, ды не сказаў пра гэта ні слова і Дароце
пры далейшых сустраках. Не раказваўся ён і на
якоўных гуднях, хоць і сумаваў па ёй. А там
яна заўсёды бывала. Так і застася ён, як і звалі,
«зацішак». Без ніякіх змен ішло ягонае жы-
ццё.

І рантам перайначылася ўсё. Моцна зарыганула
вайна яскравую ішу. Не толькі ўзарушыліся людзі,
а здалося, і хаты настурбурыліся, насяржы-
ліся. Усё часцей чулася ені і плач. Хлопцы
пайшлі ў салдаты. Здаў за імі ішоў і Антон
Ясень. Можна таму ён адставаў, што правозіліла
яго, накульгваючы, маш. Людзі бачылі, як разві-
таўшыся ля высокага каменя з сынам, ражком
хушніці-вырава яна вочы і доўга глядзела
ўсёс, як калі нейкая няўрымслівая лапатуха
ўсёс ж паспрабавала ўсклікнуць:

— Ба тым, і Зацішак пайшоў, вось задыць фа-
шаным жару!—малая Дарота так сьмянула,
што жартаўніца ажно адскочыла. А Антоноу, які
аглынуў апошні раз на развітанне, здалося, што
ён пабачыў на вачах слёзы не толькі ў маці, а і ў
Дароты.

Праз колкі дэні прышлі немцы. І хоць на
вёсны яны не затрымаліся, а гакінулі невялікі
гарнізон у бліжэйшым мястэчку, усё роўна спа-
койнага жыцця не было. Пацягнуліся доўгія, па-
кутныя дні. Праз тыдзень-два надляталі з мястэч-
ка і немцы і палілі і рабавалі ўсё, што ім ха-
целася. Нездзе далёка грукала ваіна, пра якую рас-
казвалі тыя, хто вярочаўся дамоу з акружыня
ці вяртаўшыся з палону. Той-сей, не стравыўшы
гора, падаўся ў лес, у партызаны. Часамі тра-
пяла вестка пра каго-небудзь з царкавішчанцаў
ў пэўныя, перададзеныя неведома як. А пра Анто-
на Ясёна, які кажуць, ні слыху ні дху. Ды ўспамі-
нала пра яго толькі, відаць, маш. Колкі разоў
бачылі людзі, як яна стаяла паблізу таго вялі-

кага каменя на выгане, дзе развіталася з сынам,
і доўга ўглядзлася ўдалек. А пасля памалу, на-
кульгваючы, яшчэ болей згорблена, вярочалася
дадзых. Зусім маўклівым стаў Зацішак. Можна за-
ты куток і паспаўнава адзінока пакутываць. Ста-
ра Альжбета, застатшыся адною, півалочна чы-
ла. І толькі, калі Дарота нагадала пра Антона,
здалося, усплылі пачы на не змяшчым твары.
А пасля людзі бачылі Антоноу маш ўсё
менш і менш, пакуль аднойчы не знайшла Дарота
ў Зацішку старою, якая ляжала на доўжы неру-
хому. Яна, пазнаўшы суседзяў, і пахавала яе.
Прышло ў лесу на пахананне і некалькі парты-
занаў, з якімі ведалася Дарота.

Некалькі тыдзень пуставаў Зацішак, пакуль ад-
нойчы не сказаў Дароце паслаць ад камандзіра
атрала:

— Пераходзь у Ясенеў хату, нездарма яна за-
вешча Зацішкам. Нам зручна будзе прыходзіць,
каб даведацца, што ў вас робіцца.

Не ўпіралася Дарота і таму, што ў душы ўсё
яшчэ спадзівалася на сустраку з Антоном, ды і
бацькава хата не была горша.

Так і ажыў Зацішак. Дарота з Верачкай сталі
жыць там. Праўда, яны асталіся толькі ў
трысене. У ім, які лічыўся чарнішам падовага
хаты, была вялікая лач, калі сцяны шырокі драў-
ляны лажак, застаны дамаганым коўдрам, на по-
куце стод і абразы з Міксам святым і працястаю
богаміні пад выштымі рунікамі. Дарота не
чалапа багоў, яна ведала, што старая Альжбета
часта становілася на калені перад імі і прасіла
аднаго, каб Антон здаровым вярнуўся дамоу. На-
огул Дарота нічога не перастаўляла ў хаце, ду-

Маску ўзялі. А цяпер, як казаў надоечы адзін
партызан, недзе на Курскай дзе б'юцца, і малая
Верачка перапытава:

— Мама, а якой дугой б'юцца, ці не той, якую
здаўляў Васілі (бацька стрычанай сястры Ульяны)
каля агарода?

— Дурнекая ты!—шпеліла тады Дарота
Верачку.—Гэта таў нялікае поле заўвешча, дзе
наш б'юцца з гадамі, а яно далёка адсюль.

— А татка наш тач?

— Там!—сама ўжо верыла Дарота, што са-
праўды Антон—тата Верачкі, і шчы больш шы-
мае сэрца, што яго няма. Усё адзін і з палону
і, пабачыўшы ў Царкавішчы, пайшоў у лес. Дарота
пыталася ў яго, можа дзе бачыў Антоноў? Не, му-
сіць, загинуў, казаў той... І Дарота крэдзілася,
што гэтакім адказам выбавілася з яе груздэй
усякая надзея на сустраку.

Цешылася Дароціна сэрца тым, што ўсё больш
калашмалі партызаны немцаў. Вось і з мален-
кага мястэчка, што непадалёк ад іх, выбілі. Ця-
пер толькі ў раённым гарадку трымаюцца. Збег і
паліцый Мікіта, які сам быў з Царкавішчы, разам
з немцамі. У Царкавішчы настала размяшчэнне
партызанаў. А ў Дароты амаль афіцыйна знахо-
дзіліся іхні штаб. З ускарыні сіла добра прагпа-
далася дарогата з мястэчка, ажлы, можа было
кажы нападлу. І хоць вяртаўся партызанам была,
ды Дарота не раз заўважала, як партызанскія
камандзіры і камісар насяржылі паглядзілі ў
той бок.

Партызаны ваявалі. Выходзілі на аперацыю,
анікалі на колкі дэні і вярочалі зноў. У Да-
ротына хаце цяпер гучала і радзе. І па ім Да-
рота чула, як гаварыла Масква пра тое, што
немцы ўжо шмат ажуль багучы.

— Цяпер нам трэба быць немцаў, як можна
болей,—гаварыў Дароце камандзір атрала.—
Трэба ўсім, чым можна, даламагаць фронту
гнаць іх адсюль.

Аднойчы ён звярнуўся да Дароты:
— Вось і табе выпала заданне.—Паставіў пе-
рад ёю кошкі з якамі.—Трэба занесці ў горад.
Я скажу табе каму перадаць.

Дарота здзівілася, але калі камандзір зняў не-
калькі разоў рэч, заўважыла на дошцы кошкі
маленькую чорную бамбу. А што гэта была за бам-
ба, яна добра ведала, бо за ваіну наглядзлася
ўсёго.

Развіталася Дарота з Верачкай і пайшла. Не
раз яна выконвала партызанскія дзурчынкі. Спа-
дзявалася, што і на гэты раз усё будзе добра. А
некажына выйшла іншым. У горадзе, як на тое су-
страў не паліцый Мікіта. Ён добра ведаў пра су-
страў Дароты з партызанамі. Як і адпярэла яна
Мікіта перагледзеў кошкі і знайшоўшы там бам-
бу, ударыў кулаком, як гіраю, Дароту так, што
яна страціла прытомнасць.

А пасля турма і ніхто не чуў ужо, куды падзе-
лася Дарота.

А на Царкавішчы наляцела проціма карнікаў.
Занікаў зноў у лес партызанства. Ульяна забрала
Верачку да сябе. Перавезла яна тое-се і з ва-
нейшым Антонавым і Дароціным рэчю. А Верачка
не разлучалася з таткавай карткай, якую яна
аніла са сцяны ў Зацішку. Мела яна і здымак
маці. Цяпер ужо Верачка вельмі чакала або-
дзых—і мамку, і татку.

Унесу Верачка бегала з цячэняй сьліба ў
Зацішак даведзена, а можа з'явілася мамка з
таткам ды забавілася на не. Але ўжо здалёку
здагадалася, што дарэмна спадзівалася, бо зна-
ма хачіна за гэтым стаяла па-ранейшаму з за-
крытымі акамі, з дошкамі, папрыбаванымі на
іх крыж-насяржы.

— Патакай, пакавай, ужо надобна,—сунула
Верачка цётка. А аднаго дня ўранку, калі выбухі
сканулі так хачіну, што ажно павысыліся
шчыбы, цётка схапіла Верачку і ўскочыла з ёю
ў склад у сенах.

— Не бойся,—прыскакала яна дзяткунку да
грудзей,—гэта мамка з таткам немцаў выганюць.

Узлен, калі сціхла ўсё навокал, вышлі яны на
вуліцу. І пачалы, што з выгану беглі ў сьця
падплення салдатаў ў касках з аўтаматамі напа-
тыне. Можна толькі на хвіліну спынілася яны калі
некаторы хат напісала вяду, ды зноў мчаліся да-
лей. З кветкамі сустракалі іх жыхары. Была рада
і Верачка, калі прышоў ад яе некалькі рамонкаў
адзін дзядзька, які высока ўзяў яе і пачалаваў,
а сам пабег следам за таварышамі. Верачка пры-
глядзлася да ягоных вусоў, але гэта быў не татка,
спыталася ў цёткі, а тая сказала:

— Татка, відаць, з другога сьця немцаў выбі-
вае. Чакай, кхай, прыдзе... А з ім і мамка вяр-
нецца.

А пасля яшчэ доўга хадзіла Верачка ў Заці-
шак, кажачы сваіх.

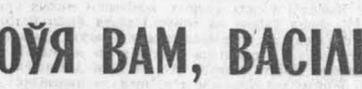
І вось аднойчы на довітку Антон Ясень з'явіў-
ся дамоу. Прышоў запалены ад доўгай дарогі з
рэзным мяшком на плячыма. Як толькі ўшоў на
двор і пабачыў закалочаныя акамі, адрэзу
адчуў надобра. Ён нават не адважыўся адрэзу
ўвайці ў хату. Прышоў на накарбачаным ганку,
глынуў на кучы смецці на двары, на ашчырною
проймку замест дзвярэй у дзверы і пераканаўся,
што даўно тут ніхто не жыць.

А праз колкі хвілі ўжо ведаў, што маці яго
памерла і што некаторы час жыў тут Дарота з
дзяткамі. І што Дарота таксама няма. Раска-
лаў яму пра ўсё суседзі, якія ранішэй галі ка-
раваў на выган. З імі ж ён і пераступіў прагсва-
ей хату. Паставіў Антоноў свой салданік мяшок на
лаву, сеў за стод і ашчырнуў галеву рункамі. Слу-
хаў сусецак, адрэку алкаваў на іх пытанні і не
заўважыў, як у хаце набіралася людзей усё бо-
лей і болей, і як непрыкметна з'явіліся перад ім
на стала і бохан хлеба, і глечык з малюком, і перэ
ўмобу, і да таго ж і бутэлька, заткнутая пакул-
лем. Яе прынес таксама салдат, які крхну раней
вярнуўся дамоу і працаваў ужо калгасным ка-
валем.

І хоць ведалі ўсё, што Антон не вельмі гаварыў,
але размова наладжвалася і рабілася жывеёша.
Ды рантам узбуджаны дзіцячы галасок перабіў
ўсё:

— Татка... татка прыхаў!—убегшы ў хату,
кінулася Верачка Антоноу на рукі.—А дзе мамка,
татка?... зчыталася яна, можа абачыўшы яго-
ную закарэную ішу квоўным рункам. Антон,
разгубіўшыся, стаяў з дзяткункам сэрца хаты, і ў
адказ на дзяткунчыны пытанні ўсхвалявана на-
даваў ўсёс, але не паскэй анучыць, як у хату пры-
бегла Ульяна і ўбачыўшы гэта, малюк, шпэтам і
намекамі паведзала салдату, в чым справа.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

Ты і трысць вэрэчка ВЫІ ТАКІ... АПАВЯДАННЕ

НАШ ДАРАГІ ІЛЬЧІ

УНУКАМ ІЛЬЧА

Т. Ф. Волнаў-Ланіт. «У І. Леніна» (Масква, 1967 г.)

Шлях да чытай папачы-
юць некалькі ішнізана
фармату ніжэй сэрцы «Перша-
якіна кніга пэзта». Іх выпу-
скае выдвецтва «Беларусь».

«Няхай не пміраюць зоркі»
—так называецца кніжка
Левіла Рахноўскага, пры-
наважна хвароўна да лонка.
Левіла вучыцца зноўна на
універсітэце, а ў пэўныя
дні сустракае ў сьце на іль-
чэ сьлёбу—членаў Вяр-
хавскага літаратурнага аб-
'яднання. Мадэды пэст эм-
іцы ў кнізе дзяткі свайх
творцаў, поўных аптымізму і
высокага грамадзянскага гу-
чання. Нематорыя з іх пры-
свечаны камсамоу.

Радасць з'яўлення пер-
шай кнігі разам з Рахноў-
скай пэзтаў ішнізана
фармату ніжэй сэрцы «Перша-
якіна кніга пэзта». Іх выпу-
скае выдвецтва «Беларусь».

«Няхай не пміраюць зоркі»
—так называецца кніжка
Левіла Рахноўскага, пры-
наважна хвароўна да лонка.
Левіла вучыцца зноўна на
універсітэце, а ў пэўныя
дні сустракае ў сьце на іль-
чэ сьлёбу—членаў Вяр-
хавскага літаратурнага аб-
'яднання. Мадэды пэст эм-
іцы ў кнізе дзяткі свайх
творцаў, поўных аптымізму і
высокага грамадзянскага гу-
чання. Нематорыя з іх пры-
свечаны камсамоу.

Радасць з'яўлення пер-
шай кнігі разам з Рахноў-
скай пэзтаў ішнізана
фармату ніжэй сэрцы «Перша-
якіна кніга пэзта». Іх выпу-
скае выдвецтва «Беларусь».

«Няхай не пміраюць зоркі»
—так называецца кніжка
Левіла Рахноўскага, пры-
наважна хвароўна да лонка.
Левіла вучыцца зноўна на
універсітэце, а ў пэўныя
дні сустракае ў сьце на іль-
чэ сьлёбу—членаў Вяр-
хавскага літаратурнага аб-
'яднання. Мадэды пэст эм-
іцы ў кнізе дзяткі свайх
творцаў, поўных аптымізму і
высокага грамадзянскага гу-
чання. Нематорыя з іх пры-
свечаны камсамоу.

Радасць з'яўлення пер-
шай кнігі разам з Рахноў-
скай пэзтаў ішнізана
фармату ніжэй сэрцы «Перша-
якіна кніга пэзта». Іх выпу-
скае выдвецтва «Беларусь».

«Няхай не пміраюць зоркі»
—так называецца кніжка
Левіла Рахноўскага, пры-
наважна хвароўна да лонка.
Левіла вучыцца зноўна на
універсітэце, а ў пэўныя
дні сустракае ў сьце на іль-
чэ сьлёбу—членаў Вяр-
хавскага літаратурнага аб-
'яднання. Мадэды пэст эм-
іцы ў кнізе дзяткі свайх
творцаў, поўных аптымізму і
высокага грамадзянскага гу-
чання. Нематорыя з іх пры-
свечаны камсамоу.

Радасць з'яўлення пер-
шай кнігі разам з Рахноў-
скай пэзтаў ішнізана
фармату ніжэй сэрцы «Перша-
якіна кніга пэзта». Іх выпу-
скае выдвецтва «Беларусь».

«Няхай не пміраюць зоркі»
—так называецца кніжка
Левіла Рахноўскага, пры-
наважна хвароўна да лонка.
Левіла вучыцца зноўна на
універсітэце, а ў пэўныя
дні сустракае ў сьце на іль-
чэ сьлёбу—членаў Вяр-
хавскага літаратурнага аб-
'яднання. Мадэды пэст эм-
іцы ў кнізе дзяткі свайх
творцаў, поўных аптымізму і
высокага грамадзянскага гу-
чання. Нематорыя з іх пры-
свечаны камсамоу.

Радасць з'яўлення пер-
шай кнігі разам з Рахноў-
скай пэзтаў ішнізана
фармату ніжэй сэрцы «Перша-
якіна кніга пэзта». Іх выпу-
скае выдвецтва «Беларусь».

«Няхай не пміраюць зоркі»
—так называецца кніжка
Левіла Рахноўскага, пры-
наважна хвароўна да лонка.
Левіла вучыцца зноўна на
універсітэце, а ў пэўныя
дні сустракае ў сьце на іль-
чэ сьлёбу—членаў Вяр-
хавскага літаратурнага аб-
'яднання. М

